

**DEMOGRAFIA I ONOMÀSTICA:
DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA DELS
FOGATGES DE 1497 I 1553.**

Miquel Valls

298

Centre d'Estudis Demogràfics

**DEMOGRAFIA I ONOMÀSTICA:
DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA DELS
FOGATGES DE 1497 I 1553.**

Miquel Valls

298

El text forma part del Projecte BS02000-0477- *Población y migraciones en Cataluña. Estudio territorial, histórico y prospectivo* finançat pel Ministerio de Ciencia y Tecnología. Programa Nacional de Promoción General del Conocimiento. Plan Nacional I+D+I 2000-2003

Centre d'Estudis Demogràfics

2006

VALLS, Miquel.- **Demografia i onomàstica: distribució geogràfica dels fogatges de 1497 i 1553**

Resum.- En aquest text s'analitza la distribució dels cognoms a Catalunya a partir dels fogatges de 1497 i 1553, on és recullen, per municipis, els noms i cognoms dels caps de casa. Mitjançant l'estudi dels cognoms que apareixen en ambdós fogatges, i després d'una homogeneïtzació tant dels cognoms com del territori en què es trobem, podem realitzar una caracterització per zones depenen de la freqüència de cognoms en cada municipi o comarca.

Utilitzant l'anàlisi espacial i el coeficient d'isonímia (el qual mesura la proporció de persones que tenen el mateix cognom) es mostren diferents distribucions dels cognoms: a) cognoms amb una alta freqüència que es troben a tot el territori; b) cognoms amb una freqüència mitjana que es localitzen en grans regions; c) cognoms molt específics d'una àrea molt concreta; i d) cognoms que es troben en dues àrees geogràfiques diferents, un fenomen que ens podria indicar el resultat d'una migració. Amb aquesta metodologia, és possible observa antics fluxos migratoris quan no disposem de dades.

Paraules clau.- Fogatge, cognoms, isonímia, distribució geogràfica

VALLS, Miquel.- **Demografía y onomástica: distribución de los fogajes de 1497 y 1553**

Resumen.- En este texto se analiza la distribución de los apellidos en Cataluña a partir de los fogajes de 1497 y 1553, en los cuales se recogen, por municipio, los nombres y apellidos de los cabeza de familia. Mediante el estudio de los apellidos que aparecen en estos fogajes, i después de una homogeneización tanto de los apellidos como del territorio, podemos realizar una caracterización por zonas, dependiendo de la frecuencia de apellidos en cada municipio o comarca.

Utilizando el análisis espacial y el coeficiente de isonimia (el cual mide la proporción de personas con un mismo apellido) se muestran distintas distribuciones de los apellidos: a) apellidos con una alta frecuencia que se encuentran en todo el territorio; b) apellidos con una frecuencia mediana que se localizan en grandes regiones; c) apellidos muy específicos de áreas muy concretas, y d) apellidos que se encuentran en dos áreas geográficas diferentes, un fenómeno que nos puede indicar el resultado de un proceso de migración. Con esta metodología, es posible observar antiguos flujos migratorios cuando no disponemos de datos.

Palabras clave.- Fogaje, apellidos, isonimia, distribución geográfica.

VALLS, Miquel.- Demography and personal name: distribution of surnames for the “fogatges” of 1497 and 1553.

Abstract.- The distribution of surnames in Catalonia is studied for the years 1497 and 1553 by using householder registration data. The most common surnames in each Catalan region are used as a reference. Difference in the distribution of surnames are assessed and mapped to show changes in the population between one year and the next.

Using spatial analysis and the coefficient of isonymy (which measures the proportion of people having the same surname) we show different spatial distributions of surnames: a) the highest occurring surnames in the entire territory; b) surnames of average frequency, but occurring in specific regions; c) the least occurring surnames; and d) surnames that occurring in two geographical areas, a phenomenon that is likely to be result of internal migration. With this methodology it is possible to observe some old migration flows, when data are not available.

Keywords.- “Fogatges”, surnames, isonymy, spatial distribution.

DEMOGRAFIA I ONOMÀSTICA: DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA DELS FOGATGES DE 1497 I 1553¹

Miquel Valls

1. Introducció.

Durant molt temps, tant la demografia com la geografia han donat l'esquena a l'onomàstica. La resta de disciplines (genealogia, filologia i història), que estudien l'onomàstica deixen de costat l'espai o els aspectes de relació noms-espai, a favor de l'etimologia, gramàtica, filologia o descripció de llocs concrets o famílies concretes. No serà fins a finals dels anys 1970 i principis dels 1980, quan demògrafs i geògrafs es comencen a interessar, encara que de forma molt tímida, per l'estudi dels noms i la seva relació amb l'espai. L'enorme camp de joc que dona l'estudi dels noms alhora de conèixer aspectes migratoris i de mobilitat de les poblacions del passat, va apropar la demografia (i d'altres ciències com la geografia o la biologia) a l'onomàstica. Dels primers que va començar a interessar-se per les relacions espai-noms, va ser Zelinsky (1970) qui reconeixia que l'estudi dels noms “*offer a rich potencial harvest for scholars concerned with ethnic geography and the detalls of migration history*” i que l'anàlisi dels noms era un bon indicador de persistència o canvis culturals. D'altres geògrafs, també havien apuntat cap a la mateixa direcció, afirmant que l'estudi dels noms era un bon instrument per evidenciar models de migració en el passat. (Lemon, 1966; Johnston, 1971). L'altre gran impuls, que va portar a l'estudi dels noms a obtenir una gran rellevància en els estudis demogràfics i geogràfics, fou l'aparició de dos nous moviments dins aquestes disciplines com són: la realització d'Històries de Famílies i l'aparició d'Estudis d'Història Local.

Moltes vegades, en els estudis de demografia històrica, ens trobem davant la impossibilitat de realitzar uns tipus d'anàlisis degut a la manca de fonts d'informació de l'època. Així, a l'estat espanyol, els primers censos de població no s'inicien fins al 1860. D'aquesta manera, per tal de conèixer com es varen desenvolupar les poblacions anteriors al segle XVIII, s'ha de recorre a d'altres tipus de fonts d'informació com són

¹ Voldria agrair la gran col·laboració realitzada en tot aquest treball per part de Marta Serra i Serra.

els registres parroquials, els recomptes de població, els fogatges, ... Aquestes fonts d'informació, malgrat no ésser estrictament demogràfiques, poden aportar-nos moltíssima informació si es tracten amb la metodologia adequada. Aquest és el cas dels fogatges, que essent una font en la que tan sols hi trobem el llistat de persones, podem extreure'n resultats molt interessants per l'estudi de les poblacions del passat. En anàlisis sobre poblacions més actuals, s'han realitzat treballs sobre migració i mobilitat mitjançant l'anàlisi dels noms apareguts en els llistats telefònics (Mascie-Taylor & Lasker, 1990; Barraï, I. et al. 2000).

Els noms constitueixen un material valuósíssim per l'estudi de l'estabilitat o la mobilitat dels homes dins l'espai geogràfic. Com va dir Zonabend (1977) "*le patronyme est à la fois le signe d'identification à l'espace de référence du group, marque l'appartenance à une lignée et l'inscription de cette lignée dans cest space de reference [...] le patronyme sous-tend à la fois un champ parental et un champ territorial.*" És per aquesta raó, que en els estudis de biologia humana, els cognoms són utilitzats, generalment, per estimar la consanguinitat mitjana d'una població i mesurar el grau de parentiu entre poblacions per tal d'estimar moviments migratoris (Darlu, P. et al., 1996; Wijsman, E.M. & Cavalli-Sforza, L.L., 1984; Lasker, G.W. 1980; Piazza, A. et al., 1981; Barraï, I. et al. 2000). El coeficient mitjà de consanguinitat d'una població es pot estimar com la freqüència de matrimonis isonímics dins aquesta població. D'aquesta manera, per tal d'objectivar la semblança de cognoms entre dues zones geogràfiques (en l'espai o en el temps) podem utilitzar l'índex d'isonímia (Chen, K.O. & Cavalli-Sforza, L.L., 1983). Amb la utilització d'aquest índex, podem mapificar possibles distribucions territorials dels cognoms. D'aquesta manera podem observar:

- Si un cognom és present a tot el territori estudiat, podem dir que és un cognom generalitzable.
- Si es concentra en una zona molt ampla de territori, però en la resta no apareix, podem dir que és un cognom de la zona nord, sud, d'àrees de muntanya, ...
- Si es concentra en una zona molt reduïda del territori, podem dir que és molt específic d'una comarca.
- Si es localitza en dues zones del territori, allunyades unes de les altres, podem dir que hi ha hagut algun tipus de migració o mobilitat.

2. Objectius, dades i metodologia.

A continuació presentem les primeres fases d'un projecte iniciat al Centre d'Estudis Demogràfics en el que es relaciona demografia i onomàstica. Els seus objectius són analitzar les migracions i la mobilitat de la població catalana a principis del segle XVI, mitjançant la catalogació, informatització, mapificació i homogeneïtzació dels fogatges catalans de 1497 i 1553.

Les dades utilitzades per la realització d'aquest projecte s'han extret de la transcripció realitzada per Josep Iglésies (1981 i 1991) dels fogatges de 1497 i 1553. Els fogatges són *“la imposició que les Corts Generals estableixen per convenença amb el rei dels estats de la Corona Catalano-aragonesa a raó d'una quantitat per foc o casa habitada, per tal de subvenir a necessitats de la corona o de la terra”*². D'aquesta manera, hom pot suposar que el gran inconvenient que presenta aquesta font d'informació és per una banda, el grau de subregistre que hi pogué haver, degut que és una font tributària i com a tal, la gent intenta eludir-la el màxim possible. Per altra banda, també veiem que és una font que no avarca a tot el conjunt de la població sinó que només registre el nombre de focs. No sabem en cap moment quantes persones viuen en cada foc. Malgrat tot, aquest darrer no és un inconvenient, ja que el nostre interès està en la distribució de cognoms en el territori, i no en el total de població catalana a principis de segle XVI.³ L'important és la transmissió hereditària del cognom (Nadal, J. 1967), que ens proporciona un element cabdal per la comparació en dos períodes de temps.

Els fogatges no són una font nova que no hagi estat treballada anteriorment. Recordem el treball fet per Enric Moreu-Rey al 1991, en el que dedica dos apartats del llibre a comentar els noms i prenomes apareguts en ambdós fogatges. També han estat molt utilitzats per genealogistes, per tal de resseguir l'arbre genealògic dels seus avantpassats⁴. Referent a les dades, cal dir, que en la transcripció dels fogatges d'Iglésies, no apareixen totes les comarques ni tots els municipis catalans. Així, en el fogatge de 1497 i manca la informació referent a la Val d'Aran, mentre que en el fogatge de 1553 hi manquen les comarques de la Cerdanya i la Val d'Aran. Per altra banda, també ens trobem que hi ha municipis que no apareixen en els fogatges o bé, que

² Definició extreta del Diccionari de la Llengua Catalana de l'Enciclopèdia Catalana (1987)

³ Coneguda és la gran discussió, encara del tot no aclarida, sobre quin seria el número adient a utilitzar per convertir els caps de casa o veïns, en persones individuals. Veure Grau, R. & Lopez, M (1988); Martín Galán, M. (1985).

⁴ Veure la pàgina de la Societat Catalana de Genealogia a on hi ha llistats dels fogatges catalans <http://www.scgenealogia.org>.

els trobem tan sols en un d'ells. Per aquesta raó s'ha comparat la informació territorial d'ambdós fogatges per tal de controlar aquelles comarques de les quals disposem de poca informació municipal (en el seu conjunt) i que ens podrien portar a conclusions errònies. Aquestes comarques són la Val d'Aran en el fogatge de 1497 i l'Alt Empordà, Baix Empordà, Cerdanya, Garrotxa, Pla de l'Estany, Ripollès i Val d'Aran en el fogatge de 1553. Comentar, també, que hi ha alguns municipis en els quals hi manca informació, com el cas de Barcelona capital. Per aquesta raó, en l'apartat de resultats provisionals, malgrat donar dades d'aquests territoris, no s'entra en fer un anàlisi d'aquestes comarques esmentades anteriorment.

D'aquesta manera, la primera part del projecte ha estat informatitzar ambdós fogatges tal i com estan presentats en el treball d'Iglésies. Així doncs, s'ha confeccionat una base de dades amb tots els pre-noms, noms, cognoms i remons que apareixen en el text, l'ofici i l'estat civil, com també, la data exacte i lloc de realització del fogatge. Un cop fet aquest pas, s'ha produït una primera homogeneïtzació de la informació recollida. En primer lloc s'ha fet una homogeneïtzació territorial de les dades, per tal d'equiparar la distribució territorial dels fogatges amb la divisió territorial de 1991. Seguidament, s'ha iniciat una homogeneïtzació dels cognoms més freqüents a cada comarca i posteriorment, per la resta de Catalunya. La gran quantitat de cognoms en ambdós fogatges ha fet que s'hagin homogeneïtzat els 15 primers cognoms de cada comarca per tot Catalunya.

Per tal d'objectivar la semblança de cognoms entre dues regions geogràfiques, hem utilitzat l'índex d'isonímia de Chen i Cavalli-sforza (1983). La isonímia és l'estudi de la freqüència i distribució de cognoms a les poblacions humanes, mitjançant el qual es poden establir relacions de parentiu i d'origen. Així l'índex utilitzat és el següent:

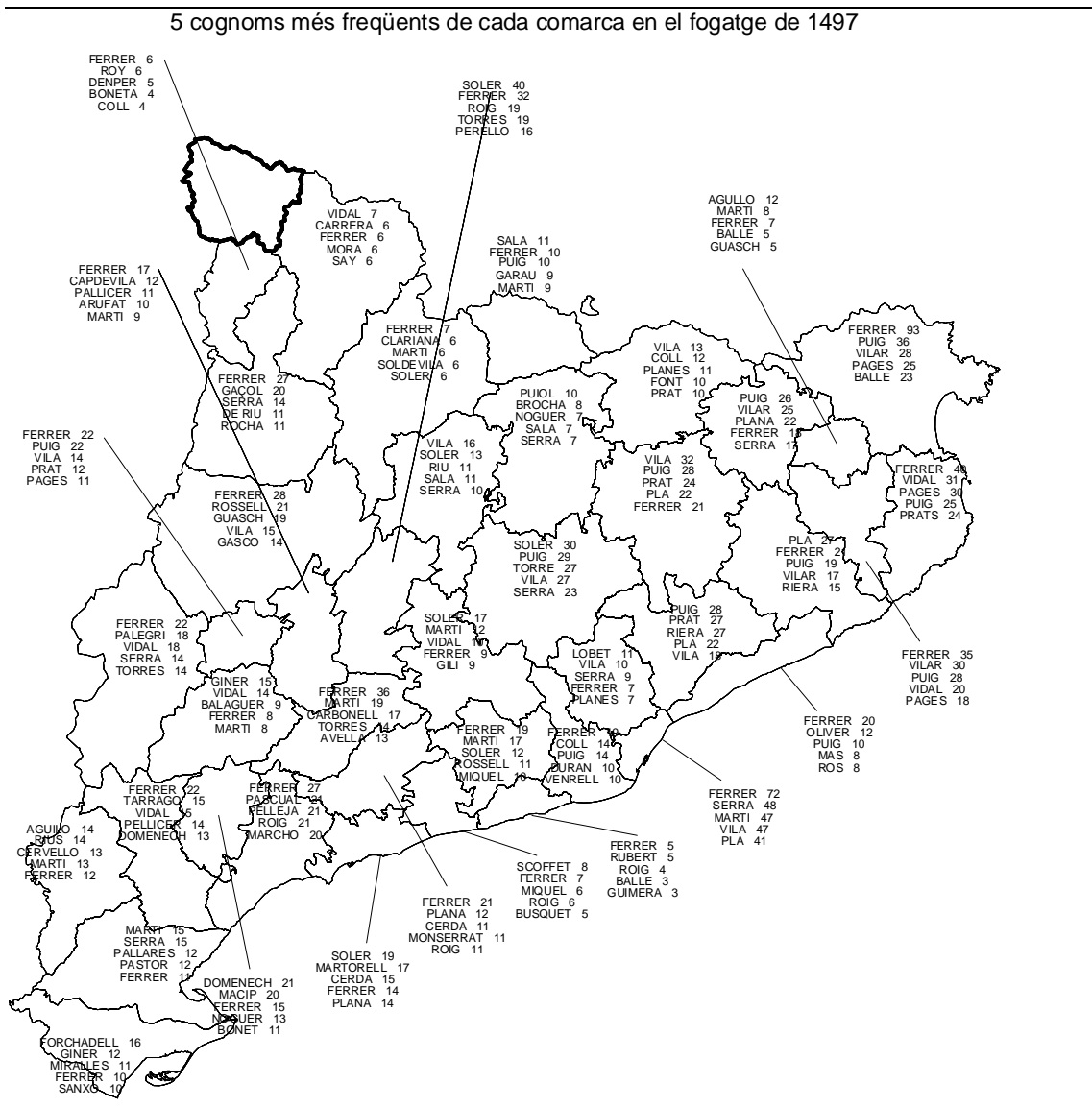
$$\Phi_{ij} = \frac{\sum_{K=1}^S C_{ki} C_{kj}}{\left[\sum_{K=1}^S C_{ki}^2 \sum_{K=1}^S C_{kj}^2 \right]^{1/2}}$$

On C_{ki} i C_{kj} són les freqüències del cognom K dins la regió i i j respectivament. D'aquesta manera, si l'índex d'isonímia s'aproxima a 1, significa que la distribució de cognoms dins les dues regions es similar, mentre que si s'aproxima a 0, els cognoms de les dues regions són diferents.

3. Resultats provisionals.

Un cop realitzada la base de dades ens disposem a mapificar els resultats provisionals obtinguts. En primer lloc realitzem una descripció de la distribució de cognoms a Catalunya. D'aquesta manera, els Mapes 1 i 2 ens mostren quins són els cinc cognoms més freqüents de cada comarca, segons els fogatges corresponents.

Mapa 1. Rànquing de cognoms per comarques catalanes. 1497.

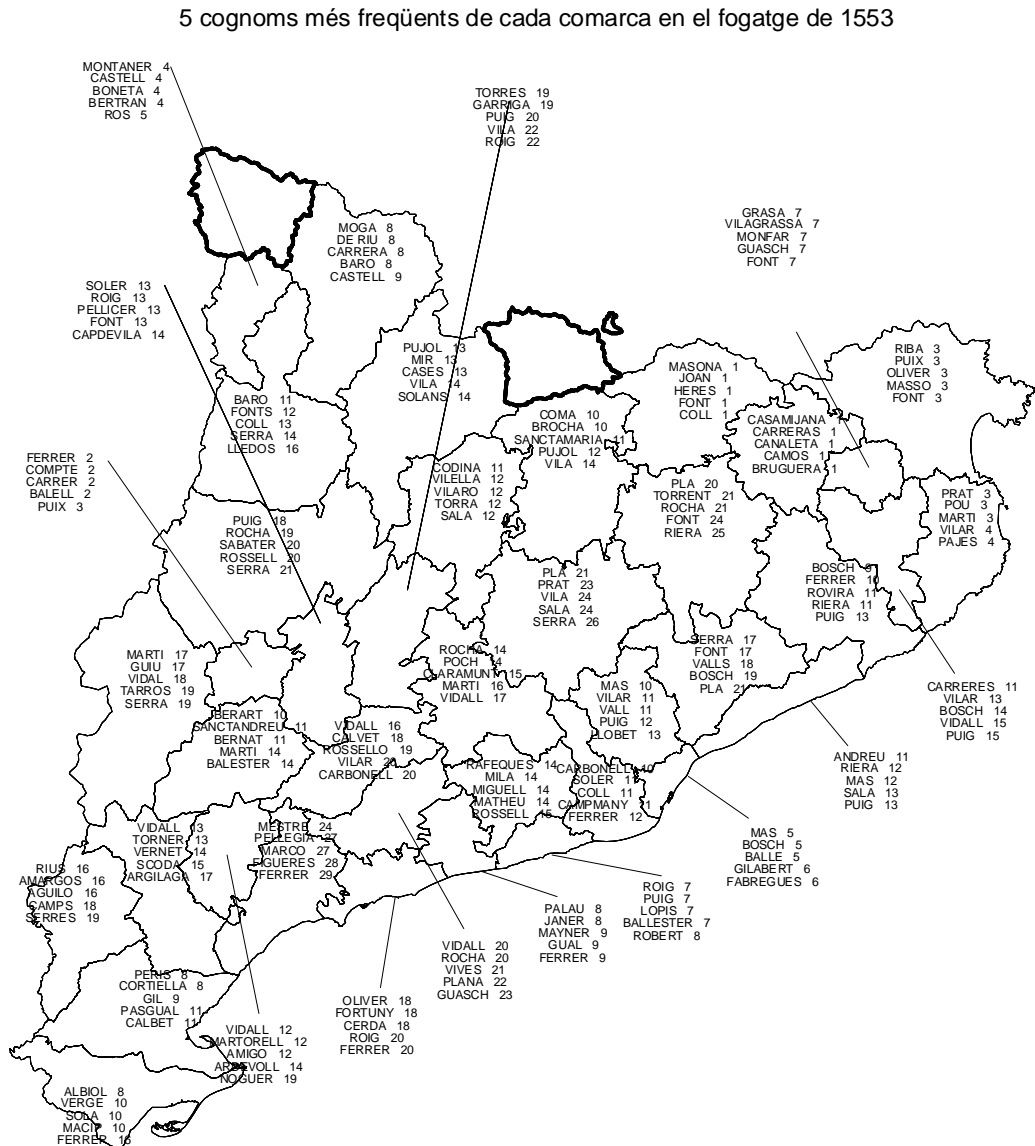

Font: C.E.D. Elaboració pròpia.

Fent una primera ullada als resultats provisionals, tant en el fogatge de 1497 com el de 1553, es pot observar que hi ha una gran diversitat de cognoms. Malgrat tot, trobem que hi ha un seguit de cognoms que es troben distribuïts en gairebé totes les comarques catalanes com és el cas de Ferrer, d'altres que es localitzen en una zona concreta del

principat, com és el cas de Vila, Serra i Sala a la Catalunya Central i finalment, alguns cognoms que són majoritaris en freqüència a la seva comarca, però que no es troben en lloc més com els Forcadell i Sanxo al Montsià.

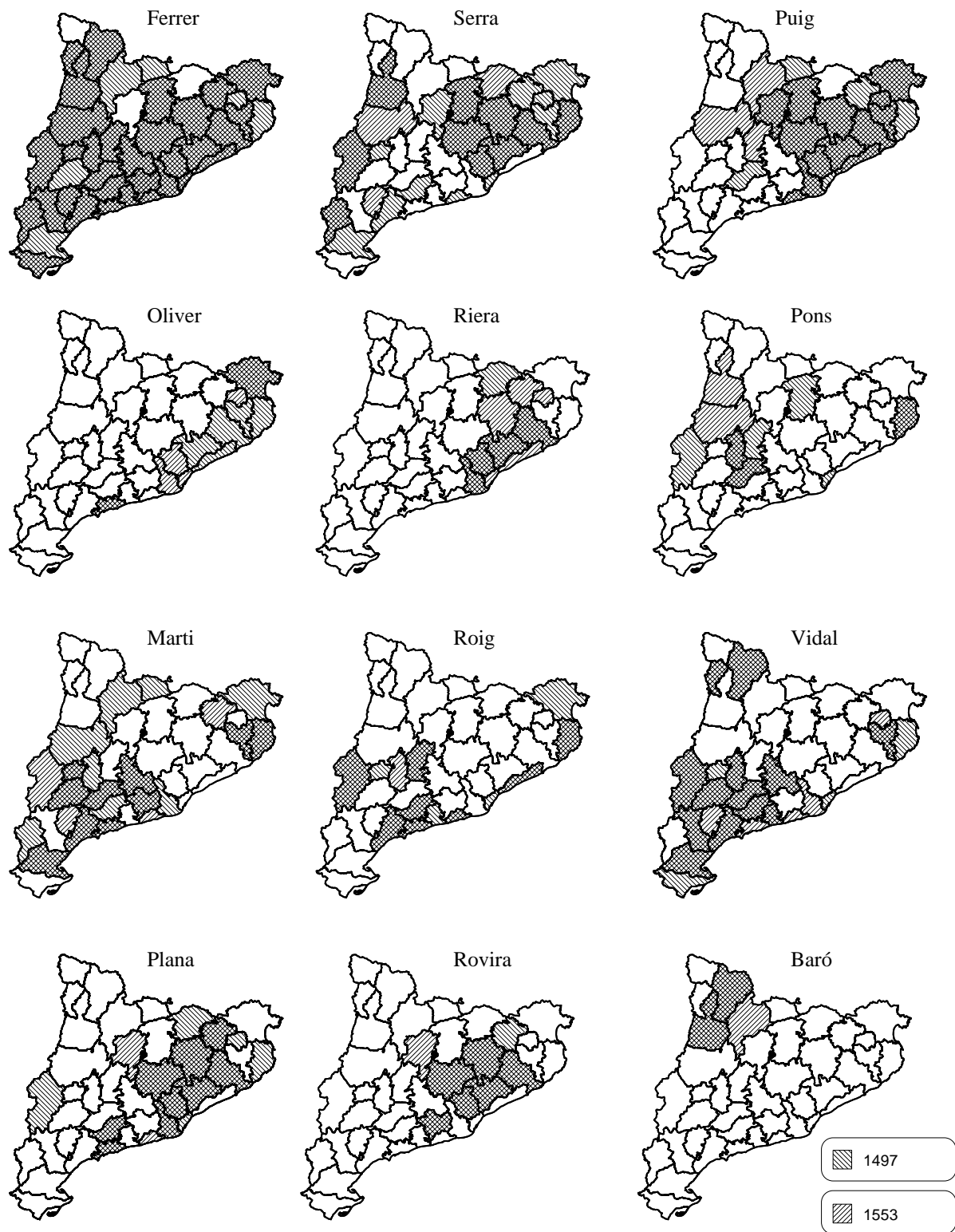
Mapa 2. Rànquing de cognoms per comarques catalanes. 1553.

Font: C.E.D. Elaboració pròpia.

Aquesta primera mapificació de la base de dades ens ha donat una visió descriptiva de la distribució dels cognoms en els fogatges de 1497 i 1553, però la nostra intenció és la de fer un pas més endavant i observar quina ha sigut la mobilitat dels cognoms, fent una comparació entre els dos fogatges.

Mapa 3. Evolució de dotze cognoms a nivell comarcal. 1497-1553.

Font: C.E.D. Elaboració pròpia.

En la recerca d'aquest objectiu s'ha realitzat una comparativa a nivell comarcal i municipal de la distribució de diversos cognoms en els dos períodes de temps analitzats. Així, podem observar, per una banda, si un cognom es manté o desapareix en el mateix

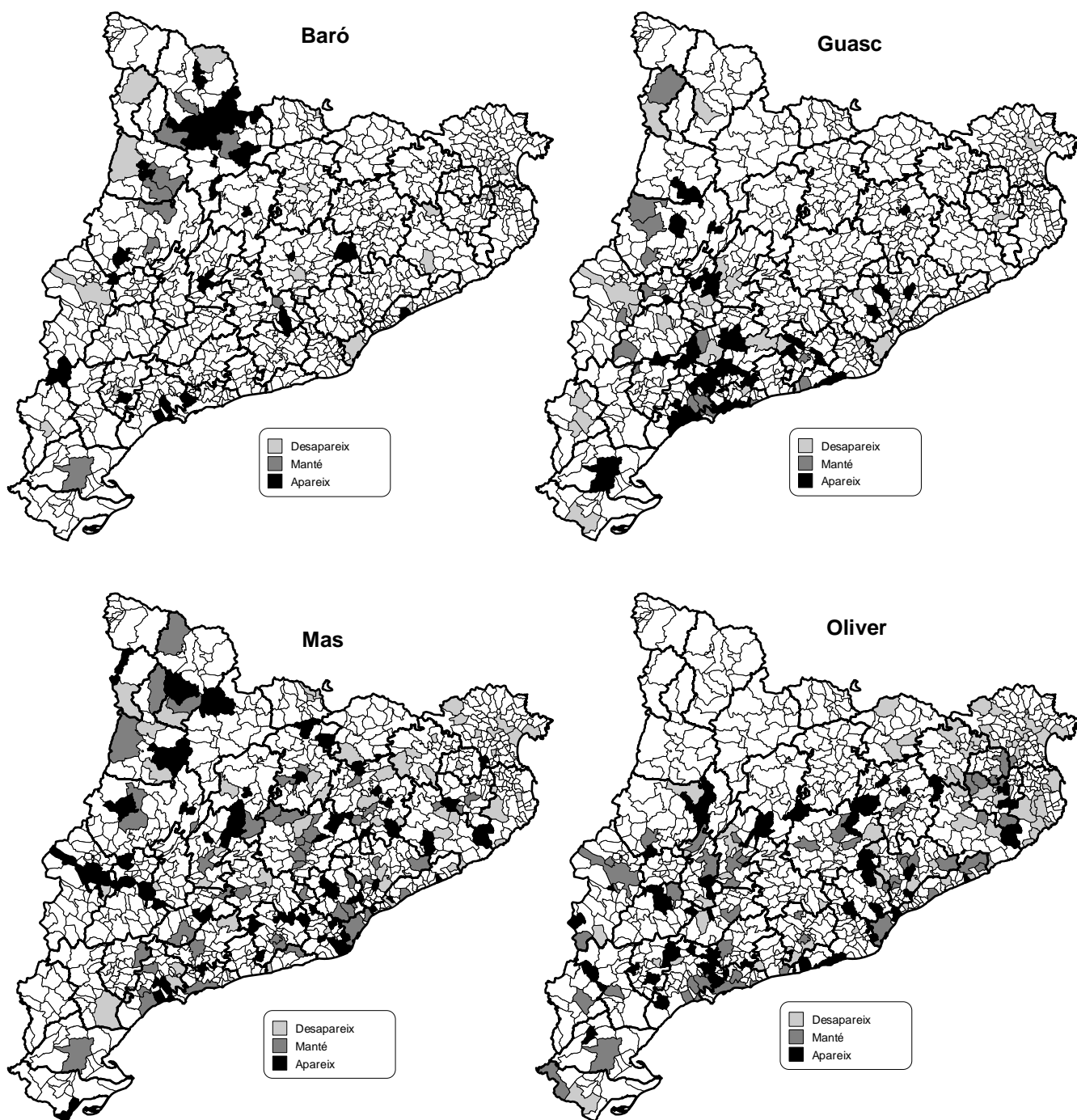
municipi durant tot el període, i per l'altra si apareix en d'altres municipis. L'aparició de cognoms a nous municipis ens mostraria un efecte de mobilitat o migració d'una part de la població.

A escala comarcal podem observar a on es localitzen els cognoms majoritaris a Catalunya i així analitzar la seva distribució. En el Mapa 3 s'han mapificat 12 cognoms, tenint en compte si formaven part, en alguna comarca, dels 10 primers cognoms. Així, observem diverses especificitats dels cognoms catalans. En primer lloc trobem els Ferrer, que seria el cognom per excel·lència en ambdós períodes, ja que el trobem representat en gairebé totes les comarques catalanes entre els 10 primers cognoms. Els cognoms Serra i Puig, tenen també força freqüència en moltes comarques catalanes, però amb menor mesura que els Ferrer. Així, el cognom Puig es troba molt consolidat al que seria a la Catalunya Centre-est i dibuixa una expansió cap a comarques de l'Oest, mentre que Serra no està tan consolidat a la Catalunya Centre-est, però sí que té presència en comarques del sud i de ponent. A continuació trobem un grup format per quatre cognoms que la seva característica comuna és que són cognoms, majoritàriament, específics de poques comarques. D'aquesta manera, els Oliver es troben localitzats a la franja del litoral gironí i barceloní. Els Riera, es localitzen també en aquesta franja litoral, però amb la característica que entren més cap a l'interior del Principat. Per altra banda, el cognom Pons, és més característic de les comarques de Ponent i el cognom Baró està molt localitzat a les comarques del Pallars i l'Alt Urgell.

Seguint aquesta distribució geogràfica, ens trobem amb cognoms amb freqüències elevades a les comarques del sud de Catalunya com el cas del Martí, Roig i Vidal. En darrer terme, ens trobem amb cognoms molt freqüents a la Catalunya Central com són Plana i Rovira, però que a diferència dels Serra i Puig, no tenen una difusió tan gran en el territori i es concentren en més poques comarques. Evidentment, que hi ha d'altres cognoms molt més específics d'una sola comarca, però aquí el que s'ha volgut remarcar són les agrupacions de cognoms més freqüents.

Les especificitats d'alguns cognoms podem quedar diluïdes en un anàlisi de la distribució dels cognoms, segons el rànquing d'aparició en grans àrees de territori, com són les comarques. Per aquest motiu, ens hem de preguntar que passa quan baixem a una escala municipal? Com es distribueixen aquests cognoms en el territori?. El Mapa 4 mostra a nivell municipal quina és l'evolució de quatre cognoms (Baró, Guasc, Mas i Oliver) en el període 1497-1553.

Mapa 4. Evolució de quatre cognoms a nivell municipal. 1497-1553.

Font: A. E. A. Elaboració pròpia.

La classificació es distribueix en 3 apartats que són: Desapareix, o sigui que hi havia cognom al 1497 i al 1553 ja no hi és. Manté, el cognom tant es troba en aquell municipi al 1497 com al 1553, i finalment, Apareix, no hi era al 1497 i el trobem al 1553.

La desaparició no la podem atribuir directament a un fet migratori, ja que també pot ésser fruit de l'extinció del llinatge familiar de cap de família. Per altra banda, el manteniment d'un cognom en un municipi ens mostraria un reflexa de permanència d'una part del llinatge familiar. Finalment, l'aparició d'un cognom en un municipi no es produeix per si sol, sinó que és fruit d'una mobilitat. Això es veu refermat, pel fet que la gran majoria de municipis on apareix un cognom, hi ha municipis limítrofs en què es manté o desapareix el mateix cognom.

En el Mapa 4 podem observar quatre casos d'aquest fet a escala municipal. En primer lloc, el cognom Baró, el trobem molt localitzat al nord-oest de Catalunya, amb poca presència al centre i est del principat. Cal destacar un augment del cognom en les comarques del Pallars Sobirà i l'Alt Urgell, com a resultat de l'expansió del cognom en el que anomenaríem la seva àrea d'origen i zona d'influència. Una aparició d'aquest cognom al Camp de Tarragona, la podríem atribuir a un efecte migratori.

El cognom Guasc es troba molt concentrat a la província de Tarragona on apareix amb força al 1553. Respecte el cognom Mas, podem observar que està molt estès per tot el territori català i com dèiem anteriorment, apareix en aquells municipis limítrofs on ja trobàvem el cognom. El mateix passa amb Oliver, malgrat que aquest no aparegui representat en les comarques de l'Alt Urgell, Alta Ribagorça, Pallars Jussà i Pallars Sobirà.

Fins ara hem vist les especificitats i la distribució dels cognoms catalans a nivell comarcal i municipal, però sempre com a individualitats. El que hem de conèixer és la interrelació entre elles. Quins són els punts de contacte o de diferència entre una comarca i les altres?. És en aquest apartat on utilitzem l'índex d'isonímia, explicat anteriorment, que ens permet una comparació objectiva entre dues àrees. Amb aquest índex podem establir el que s'anomenen relacions de veïnatge. Amb quin grau ens assemblen als nostres veïns? Amb quins hi ha més relació i amb quins menys?. D'aquesta manera, es poden observar àrees onomàstiques concretes. No ens quedem amb l'observació dels primers cognoms d'un territori, sinó que establim una comparació entre tots els cognoms d'una comarca, amb tots els cognoms de la resta de comarques catalanes. Així, mitjançant la creació d'una taula de doble entrada, obtenim per una comarca "X", tots els valors d'isonímia de la resta de comarques "Y", que varien de 0 a 1 segons el grau de similitud onomàstica amb la comarca "X". Alguns dels resultats obtinguts els trobem en el Mapa 5. S'han seleccionat quatre comarques (Berguedà, Alta

Ribagorça, Priorat i Montsià) per observar algunes de les característiques onomàstiques catalanes. En general, podem dir que en el fogatge de 1497 existeix una diferenciació entre nord i sud, que es comença a disminuir, en part, en el fogatge de 1553. També existeix, en la majoria de comarques, la relació de veïnatge que comentàvem anteriorment. Les comarques s'assemblen més amb aquelles més properes que no pas amb les més distanciades, malgrat que sempre hi ha algun cas excepcional. Finalment, els valors que ens mostra l'índex d'isonímia són més baixos en el fogatge de 1553 que en el de 1497. Aquest fet vindria provocat per un augment en el nombre de cognoms diferents en cadascuna de les comarques catalanes.

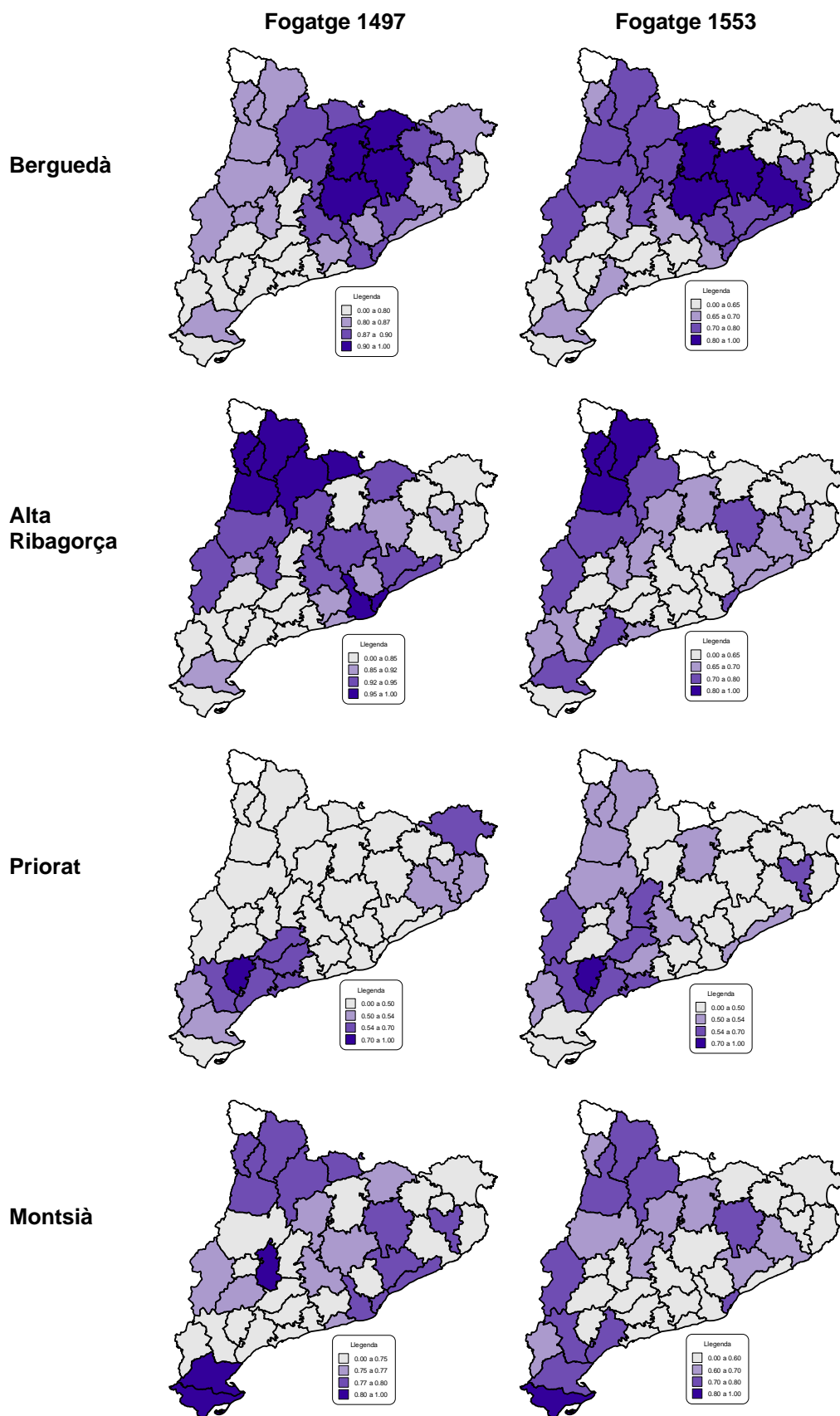
Si ens fixem en el mapa que ens apareix del Berguedà al 1497 (Mapa 5), veiem que els valors més grans d'isonímia, superiors al 0.9, són amb el Bages, Osona i Ripollès, i a mesura que ens anem separant d'aquest cercle, els valors van disminuint, sobretot quan més al sud ens apropem. En el mapa del fogatge de 1553, ens trobem amb una situació molt similar. Malgrat que els valors de l'índex són més baixos, la fotografia és gairebé la mateixa.

En el cas de l'Alta Ribagorça, trobem que està molt relacionat amb les comarques que l'envolten (valors superiors al 0.95 en el 1497) i que els vincles que mostraven en forma de diagonal en direcció al Baix Llobregat i Barcelonès, desapareixen al 1553, per convertir-se en una relació cap a les terres del sud, tot resseguint l'àrea d'influència del curs del riu Segre. Aquí tornem a trobar una disminució dels valors d'isonímia important.

La selecció del Priorat, és deguda per què presenta els valors més baixos d'isonímia de totes les comarques catalanes. Sempre apareix en les darreres posicions en els rànquings comarcals. Fet que ens vindria a indicar, que es tracta d'una comarca molt impermeable, que té poca relació amb la resta, com es pot veure en el fogatge de 1497 on els valors més alts no arriben al 0.6. Així, tan sols manté graus de similitud amb les comarques més pròximes. En el 1553 els valors d'isonímia, augmenten un xic, malgrat continuar en les darreres posicions dels rànquings d'isonímia.

La comarca del Montsià podria representar un cas de migració de població del nord de Catalunya cap a les terres del sud. Observem, que apart de tenir una forta relació amb la comarca veïna del Baix Ebre, manté uns valors alts d'isonímia amb les comarques del nord-oest català. Aquesta correlació tant la trobem al 1497 com al 1553.

Mapa 5. Índex d'Isonímia a nivell comarcal. 1497-1553.

Font: C.E.D. Elaboració pròpia.

Cal destacar aquí el buit que es visualitza en les comarques de l'interior de Tarragona, que no presenten una relació amb les terres de l'Ebre.

4. Primeres conclusions i futures línies d'investigació.

A tall de conclusió, es pot dir que aquest treball és una proposta per profunditzar en la investigació de l'onomàstica des de la demografia, però sobretot, en la seva relació amb el territori i la seva gent. D'aquesta manera es poden establir lligams que ens aportin informació sobre la mobilitat de les poblacions del passat i conèixer els seus processos migratoris.

Amb aquest treball es vol demostrar, que és possible aproximar-se als processos migratoris i a l'estudi de la demografia mitjançant la utilització dels cognoms. Per aquest motiu, el text presentat és més suggestiu que concloent, i planteja més interrogants que no els que contesta. Malgrat tot, si que podem extreure algunes conclusions dels primers resultats provisionals.

La primera seria l'existència, a finals segle XV i principis del XVI, d'una gran varietat de cognoms diferents. Alguns d'ells, com el cas del cognom Ferrer, molt estès per tot el territori català, mentre que d'altres són específics per grans àrees de territori i d'altres que només els trobem localitzats en una sola comarca. Una segona conclusió, seria l'existència de relacions de veïnatge entre les comarques catalanes, que reforçaria la idea de l'existència de mobilitat de les poblacions humanes. Aquesta relació de veïnatge queda molt més marcada a escala municipal, on es pot veure amb més claredat com un cognom es va expandint en els municipis més propers.

Com s'ha dit anteriorment, aquest és un treball que es troba en la seva fase inicial i que està obert a nous objectius i noves línies d'investigació. Per aquest motiu es pretén analitzar de forma molt més detallada aquells cognoms que puguin detectar millor una mobilitat de les poblacions en el pas del temps, per comprendre millor els processos migratoris en el passat. Finalment, també hi hauria la possibilitat de realitzar un treball semblant de la distribució actual dels cognoms a Catalunya i observar antics i nous processos migratoris.

Bibliografia.

- BARRAI, I.; RODRIGUEZ-LARRALDE, A.; MAMOLINI, E.; MANNI, F. & SCAPOLI, C. (2000) "Elements of the surname structure of Austria" *Annals of Human Biology*, Vol. 27, nº 6, pp. 607-622.
- CHEN, K.O. & CAVALLI-SFORZA, L.L. (1983) "Surnames in Taiwan: interpretations based on geography and history" *Human Biology*, Vol. 55 (2), pp. 367-374.
- DARLU, P. et al. (1996) "Patronymes et migration dans les populations humaines" BOCQUET-APPEL, J.; COURGEAU, D. & PUMAIN, D. (Ed.) *Spatial Analysis of Biodemographic Data*, INED & John Libbey, Paris, (Congresses & Colloquia, 16).
- GRAU, R. & LOPEZ, M (1988) "El creixement demogràfic català del segle XVIII: la polèmica Vilar-Nadal" *Recerques*, nº21, pp.51-69.
- IGLÉSIES, J. (1981) El fogatge de 1553: estudi i transcripció. Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona.
- IGLÉSIES, J. (1991) El fogatge de 1497: estudi i transcripció. Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona.
- JOHNSTON, R.J. (1966) "Resistance to migration and the mover/stayer dichotomy: aspects of kinship and population stability in an English rural area" *Geografiska Annaler. Series B. Human Geography*. Vol 53, pp16-27.
- LASKER, G.W. (1980) "Surnames in the study of human biology" *American Anthropologist, New Series*, Vol. 82, Nº3, pp. 525-538.
- LEMON, J.T. (1971) "The agricultural practices of national groups in eighteenth-century southeastern Pennsylvania" *Geographical Review*, Vol. 56, pp. 467-496.
- MARTÍN GALÁN, M. (1985) "Fuentes y métodos para el estudio de la demografía castellana durante la edad moderna" *Hispania*, nº148, pp.231-326.
- MASCIE-TAYLOR, C.G.N. & LASKER, G.W. (1990) "The distribution of surnames in England and Wales: a model for genetic distribution" *Man, New Series*, Vol.25, nº3, pp. 521-530.
- MOUREU-REY, E. (1991) *Antroponímia. Història dels nostres prenomes, cognoms i renoms*. Estudi General 1 Ciències Humanes i Socials. Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- NADAL, J. (1967) "La denomination des personnes en Catalogne depuis le XVIIe siecle et la redaction correspondante des actes d'etat civil" dins a HENRY, L. (Dir.) *Noms et pré-noms. Aperçu historique sur la dénomination des personnes en divers pays*. Liege.
- PIAZZA, A.; MENOZZI, P. & CAVALLI-SFORZA, L.L. (1981) "The making and testing of geographic Gene-Frequency maps" *Biometrics*, Vol. 37, nº4, pp. 635-659.
- WIJSMAN, E.M. & CAVALLI-SFORZA, L.L. (1984) "Migration and genetic population structure with special reference to humans" *Annual Review of Ecology and Systematics*, Vol. 15, pp. 279-301.
- ZELINSKY, W. (1970) "Cultural variation in personal name patterns in the eastern United States" *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 60, nº4, pp. 743-769.

ÍNDIX

1. Introducció.....	1
2. Objectius, dades i metodologia.....	3
3. Resultats provisionals.....	5
4. Primeres conclusions i futures línies d'investigació.	13
Bibliografia.....	14

ÍNDIX DE MAPES

1. Rànquing de cognoms per comarques catalanes. 1497	5
2. Rànquing de cognoms per comarques catalanes. 1553.....	6
3. Evolució de dotze cognoms a nivell comarcal. 1497 – 1553.....	7
4. Evolució de Quatre cognoms a nivell municipal. 1497 – 1553.....	9
5. Índex d'Isonímia a nivell comarcal. 1497 – 1553.....	12